

**„A könyvek hidakat építenek” c. könyvtári program gyakorlati
tapasztalatainak összegzése**

Szerző: Molnár Jolán

Miskolc

Tartalomjegyzék

A program célja és elvárásai.....	3
A mintaprogram kipróbálása	3
A könyvek hidakat építenek	3
A megtartott foglalkozások (órák) időpontjai:	4
Záró rendezvény	5
Ismerkedés a könyvtárral, a könyvtárhasználattal és a csoporttal – I. modul.....	5
Módszerek:	5
1. foglalkozás 2013. 12. 02.: Ismerkedés kicsit másképp.....	5
2. foglalkozás 2013. 12. 04.: Szabályok, köszöntések	7
3. foglalkozás 2013. 12. 09.: Önismereti játékok	12
4. foglalkozás 2013. 12. 11.: Önismeret bővítése.....	16
5. foglalkozás 2013. 12. 16.: A könyvtár rejtelmek	19
6. foglalkozás 2013. 12. 18.: Mesék és mesélés.....	22
A cigány nép rövid története, vándorlása – II. modul	25
7. foglalkozás 2014. 01. 06.:(2 óra) A cigányság eredetmondája	25
8. foglalkozás 2014. 01. 08.: További eredetmondák feldolgozása.....	28
9. foglalkozás 2014. 01. 13.: Balkáni cigány népmese feldolgozása	29
10. foglalkozás 2014. 01. 15.: (2 óra) Madarakból lettünk	30
11. foglalkozás 2014. 01. 20.: A Nap és Hold története.....	33
12. foglalkozás 2014. 01. 22.: A cigány nép vándorlása	36
13. foglalkozás 2014. 01. 27.: Cigány sátor készítése.....	37
14. foglalkozás 2014. 01. 29.: Sosemvolt Cigányország.....	38
15. foglalkozás 2014. 02. 03.: Nemzeti jelképeink	39
16. foglalkozás 2014. 02. 05.: Magyar és cigány zászló rajzolása, festése	41
17. foglalkozás 2014. február 10. Összegző értékelés, készülés a záró rendezvényre	42
Gyakorlati tapasztalataim összegzése.....	44
Időbeosztás	45
A záró rendezvény tartalma:.....	46
Javaslatok	46

A TÁMOP 3.2.4/08/2-2009-0001 Nevelési Tudásdepó című projektben kifejlesztett, „A könyvek hidakat építenek” c. könyvtári program gyakorlati tapasztalatainak összegzése a 3. számú melléklet: a mű tartalmi összefoglalója (szinopszisa) alapján című mintaprogram kipróbálásának gyakorlati tapasztalatai képezik az alábbi szerzői mű tárgyát.

A program célja és elvárásai

A programban részt vevő tanulók tudják alkalmazni a könyvtári viselkedés szabályait, a kölcsönzési előírásokat. Tudjanak az iskolai könyvtár dokumentumaiból kiválasztani roma meséket, szépirodalmi és zenei anyagokat, továbbá az érdeklődésüknek megfelelő könyveket, ezáltal az olvasás megszerettetése, a roma szokások, eredetmondák megismerése. A cigány kultúra és hagyományvilág kerüljön közelebb a diákokhoz, ezzel is erősítve identitástudatukat. Tudjanak az Interneten meseoldalakot keresni. Bátran alkossanak önálló véleményt, érzelmeiket szóban és képi formában is fejezzék ki. Az iskolai könyvtár adta eszközöket a jártasság szintjén tudják használni. Tudjanak csoportban együttműködni és értékelni saját munkájukat. A program egyik fontos célja továbbá a tanulók tehetségének kibontakoztatása.

A program kipróbálása során kiemelt szerepet kapott a szociális kompetencia fejlesztése, a csoportmunka, a tolerancia fejlesztése, természetesen az életkori sajátosságok figyelembe vételével.

A program során fejlesztendő kompetencia területek: anyanyelv, szövegértés, szövegalkotás, hatékony, önálló tanulás, szociális kompetenciák, kezdeményezőkézség, esztétikai-művészi kifejezőképesség, digitális tudás.

Nagyon nagy hangsúlyt kap a szülők bevonása a programba.

A mintaprogram kipróbálásának

Helyszíne:

Nyitott Ajtó Baptista Általános Iskola, Óvoda és Szakképző Iskola iskolai könyvtára
(3533 Miskolc, Téglagyár u. 3.)

Időtartama:

2013. dec. 2. – 2014. febr. 28. (Az egyes foglalkozások időpontja alább részletezve)

Foglalkozásokat tartó könyvtáros tanár: **Molnár Jolán**

Résztvevők:

Általános iskolás korú, 4. osztályos tanulók, vegyesen fiúk és lányok, mindnyájan hátrányos helyzetűek, cigányság aránya: 90%. (Nevek a mellékelt jelenléti ívek szerint és alább részletezve.)

A könyvek hidakat építenek

A 4 modulból álló programot az általános iskola alsó tagozatos tanulói részére készítették összesen 19 óra időtartamra. Ideális csoportlétszám: 8-10 fő. A foglalkozások optimális időtartama 2x45 perc, tanórai időszakon kívül. A foglalkozások időtartamát – ismerve a gyerekek munkabírását, figyelemösszpontosítási képességét, azt, hogy mennyi ideig bírják

egy helyben, ill. mennyi ideig tudnak koncentrálni – kb. 45-60 percesre terveztem. Összesen 17 alkalommal tartottam foglalkozásokat kb. 19 órában, mely foglalkozások általában 45-60 percesek voltak, ill. amennyi időt az éppen akkor és ott feldolgozásra kerülő téma igényelt, hiszen tanórai időszakon kívül végeztük, így előfordult akár 60 perces óra is, ill. két alkalommal 2 órás foglalkozás. Összesen 14 gyereket vettem be a programba, számítva arra, hogy egy-kettő menet közben „kiesik”, esetleg nem lesz kedve jönni minden alkalommal vagy betegség miatt marad távol. Örömmre szolgált, hogy kevés hiányzás fordult elő, egyedül Leányvári Bálint lett egy időre folyamatosan hiányzó, mert eltört a lába. A csoport azonos életkorú volt, mindnyájan 4. osztályosok, de nem mindnyájan osztálytársak, mert részt vettek az a., ill. a b. osztályból egyaránt az alábbi névsor szerint:

Balog Bianka 4.a
 Berkes Klaudia Vanessza 4.b
 Bozik Beatrix Ibolya 4.b
 Bozik Gergő 4.a
 Buda Natália Borbála 4.a
 Budai Márk 4.b
 Gulyás Alexandra 4.b
 Gulyás Krisztián 4.a
 Horváth Dzsennifer 4.b
 Horváth Ildikó Mónika 4.b
 Kótai Georgina 4.b
 Leányvári Bálint 4.a
 Rácz Cintia 4.a
 Szamkó Edit Vivien 4.b

A megtartott foglalkozások (órák) időpontjai:

I. modul: 2013. dec. 02. (1 óra) Ismerkedés a könyvtárral
 2013. dec. 04. (1 óra)
 2013. dec. 09. (1 óra)
 2013. dec. 11. (1 óra)
 2013. dec. 16. (1 óra)
2013. dec. 18. (1 óra)

Összesen: 6 óra

II. modul: 2014. jan. 06. (2 óra) A cigány nép rövid története, vándorlása
 2014. jan. 08. (1 óra)
 2014. jan. 13. (1 óra)
 2014. jan. 15. (2 óra)
 2014. jan. 20. (1 óra)
2014. jan. 22. (1 óra)

Összesen: 8 óra

III. modul: 2014. febr. 03. (1 óra) A program záró rendezvénye
 2014. febr. 05. (1 óra)
 2014. febr. 10. (1 óra)
2014. febr. 12. (1 óra)

Összesen: 4 óra

IV. modul: 2014. febr. 17. Összegző értékelés

Összesen: 1 óra

Mind összesen: 19 óra

Záró rendezvény 2014. febr. 28. (délután)

Ismerkedés a könyvtárral, a könyvtárhasználattal és a csoporttal – I. modul

Az iskolai évek alatt a gyerekeket felkészítjük az önálló ismeretszerzésre és az önművelésre. Ebben a modulban meg kell ismerniük a gyerekeknek a könyvtári katalógus gazdagságát, az eligazító táblák jelentőségét, a könyvtárban található művek felosztását, a kölcsönzés szabályait, az azzal kapcsolatos követelményeket.

Másik feladata a modulnak az olvasás megszerettetése, a gyerekek olvasási igényének kialakítása a roma mesék, versek, eredetmondák játékos keretek közötti feldolgozásával, továbbá az identitástudat erősítése.

A modul bemutatja az ismeretszerzés gazdagságát, sokoldalúságát a könyvtárban, a könyvtár működését, a könyvtári viselkedési szabályokat. Tartalmaz ön- és társismereti játékokat, feladatokat, csoportszabályokat. Egymás legkedvesebb meséit is megismerik a gyerekek.

A modul elvégzése után a tanuló tudja használni a könyvtári katalógust, ismeri a könyvtári viselkedési szabályokat, eligazító táblákat, különböző lelőhelyeket és a kölcsönzés rendjét. Alkalmazza az elemi társas együttélés szabályait, képes önállóan megkeresni egy-egy könyvet, mesét az interneten is. A szövegértési és szociális kompetenciában, a kommunikációs készségekben javulás várható.

Módszerek:

Beszélgető kör, mesehallgatás, olvasás, írás, beszédértés, önálló ismeretszerzés, páros feladatok, felfedezéssel tanulás, csoportos munkálkodás, feladatmegoldás, egyéni tanulás, drámajáték.

Mivel az iskolai könyvtár az iskolán belül, azzal egy egységben működik, a gyerekek nem külön szülővel járnak a könyvtárba. A szülők nagyon ritkán jönnek be az iskolába, mivel az utazás költsége, a távolság eléggé komoly problémát jelent számukra. A tanórán kívüli könyvtári foglalkozásokra így a szülők nem kísérték el a gyerekeket. Azonban szülői értekezlet keretén belül, az osztályokkal foglalkozó tanító néni és a záró rendezvény kapcsán a szülőkkel is sikerült többé-kevésbé a kapcsolatot felvenni.

1. foglalkozás 2013. 12. 02.: Ismerkedés kicsit másképp

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

A foglalkozásokon a szülők nem vettek részt, így az elsőn sem, de a záró rendezvényünket, a kiállításunkat jó néhány szülő is megtekintette. Az iskolai könyvtárat a gyerekek 4. osztályos korukra már ismerik. Így az első foglalkozáson átismételtük azt, amit már tudtak, pl. hogy milyen egységekkel rendelkezik a könyvtárunk, kik járnak ide kölcsönözni, milyen magatartási szabályokat kell betartani.

4. osztályban tudják egymás nevét is, hiszen (ha nem is mindnyájan osztálytársak) egy évfolyamra járnak, úgyhogy megismerkedniük már nem kellett, viszont köszönés után

közösen mégis úgy határoztunk, hogy elkészítjük a névkitűzőket egyrészt azért, hogy tanár néni se tévessze el a neveket, továbbá, mert ez a „játék” nagyon tetszett mindenkinek.

1. ábra: Névkitűzők készítése

2. ábra: és a kész névjegyek

A nevükkel alliteráló, melléknevek, fogalmak alkotása nagyon tetszett mindenkinek és jól is ment. Kevin „kedves, kicsi”. Olyan is előfordult, hogy a csoport többi tagja (hiszen ismerték egymást) beleszólt, mert nem értett egyet vele, mást gondolt az illetőről. Pl. Bea „buta”. „Egyáltalán nem vagy buta!” – kiáltották egyhangúlag. Egymásnak is segítettek alliteráló mellékneveket, fogalmakat találni, pl. Márk „macis” stb.

Olyannyira megtetszett a játék és belejöttek, hogy közkíváncsún végigjátszottuk a vezetéknévvel is. Ez már jó lehetőség volt egyúttal a vezetéknév gyakorlására is. Sőt azt is kitalálták a gyerekek, hogy játsszuk el a második keresztnévvel is (már, akinek van ilyen).

Itt kicsit megváltoztattam a programban leírt játékok, feladatok sorrendjét, mert tematikusan ide vettem a „Névadásom története” részt. Több gyereknek két keresztnéve is van. Ez a beszélgetés során derült ki, de csak az egyiket használják. Miért van még egy keresztnéved? Budai Márk Adrián és Bozik Beatrix Ibolya elmondták, hogy ők a második keresztnévet azért kapták, mert az tetszett a keresztanyjuknak. Szamkó Vivien Edit arról számolt be, hogy édesanyja is Edit, ő ezért kapta az Edit nevet. Mindenki elmondta, mit tud arról, hogy miért ezt a nevet kapta a családban. Másoknak is ugyanígy hívják valamelyik szülőjét, vagy nagyszülőjét, vagy egyszerűen akkor, amikor született éppen csak ez tetszett a szüleinek. A második keresztnév esetében összességében megállapítható, különösen a lányok esetében, hogy a keresztmamáik nevét kapták, pl. Borbála, Ibolya is.

Itt a nevekkel kapcsolatban, tekintettel arra, hogy így belemerültünk a témába, adódott az a lehetőség, hogy máris, az érdeklődést fenntartva, könyvtári kereséssel is összekapcsoltuk. - Ki tudja, hogy mit jelent a neve? - Ezt nem tudták a gyerekek. - Akkor nézzünk utána! – Segítségül először az Internethez fordultunk. Mivel a könyvtárban csak egy számítógép található, a gyerekek körém és a monitor köré gyűltek. Ezt követően megkerestük a könyvtárban Ladó János Magyar utónévkönyvét is, amelyből mindenki önállóan kikereszte a saját nevét, annak becézett formáit, megtaláltuk, hogy kinek, mikor van a névnapja.

Első foglalkozásunkba ettől több téma idő hiányában már nem fért bele. Így otthoni, egyéni feladat maradt utána nézni, hogy ki talál a keresztnévvel megegyező híres embert, ill. kinek a névnapján, születésnapján született híres ember.

Ez a téma sokkal több időt is megérdemelne, mert a gyerekeknek nagyon tetszik, különösen az, hogy mit jelent az ő neve. Alkalmat ad az énkép, önismeret fejlesztésére, egymás tüzetesebb megismerésére, szociális kompetenciák fejlesztésére, továbbá a nevek keresgélésével az ABC gyakorlására, a kézikönyvekben való keresés, eligazodás előkészítő gyakorlására.

A foglalkozás végén megdicsértem szorgalmukat, igyekezetüket, aktivitásukat, azt, hogy nagyon ügyesen keresgéltek a könyvben és milyen jól tudják alkalmazni az ABC ismeretét.

2. foglalkozás 2013. 12. 04.: Szabályok, köszöntések

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

Sajnos, a névkitűzők készítése és a nevek feldolgozása miatt kicsúszttunk az időből, így az első foglalkozáson nem alkottuk meg a csoportszabályokat.

Természetesen, az alapvető viselkedési szabályokkal a gyerekek eddig is tisztában voltak, hiszen óvodás koruktól, alsó tagozatos korukban is végig rendszeresen jártak könyvtárba. Tehát ezen alkalommal átismételtük a könyvtárban elvárható viselkedési szabályokat, s azokat

a gyerekek összefoglalva, kiegészítve fel is írták filctollal egy csomagoló papírra, amit kiragasztottunk elől a táblára.

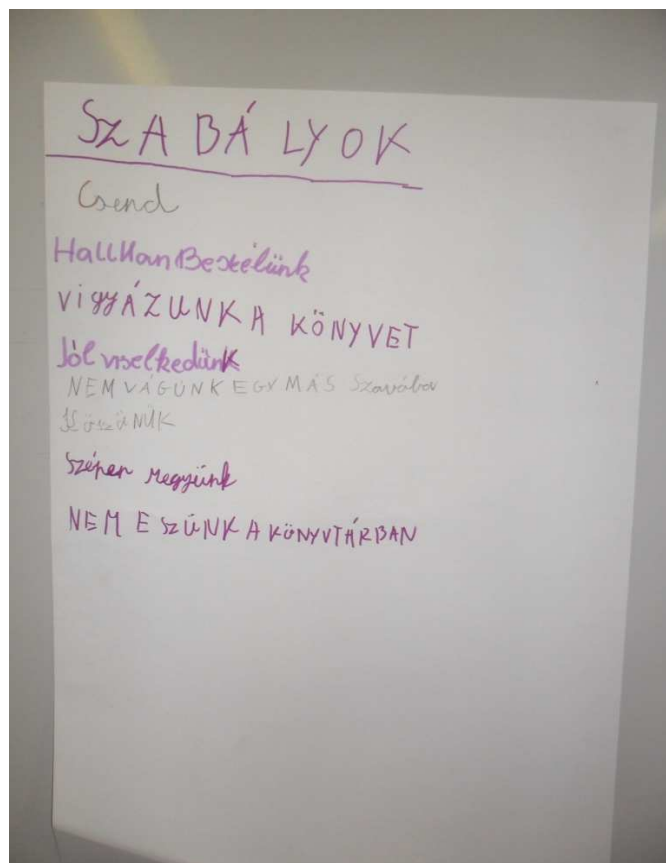
A szabályalkotásnál megfigyelhető volt az a tény, hogy nem gondolkodtak külön könyvtári viselkedési szabályokban, hanem általában összességében, ahogyan az iskolában viselkedni kell. Belevették azt is, hogy nem szaladgálnak a folyosón, nem kiabálnak, nem verekednek, nem szemetelnek. Próbáltam rávenni őket, hogy csak könyvtári szabályalkotásban gondolkodjanak.

3. ábra: Közös szabályalkotás

4. ábra: Megalkotott szabályok

5. ábra: Egy-két helyesírási hiba becsúsztott

A köszönés, a köszöntések is az alapvető viselkedési szabályok része. Ezt tisztáztuk, megbeszéltük. Ők úgy gondolták, hogy ami annyira természetesen jellemzi hétköznapijainkat, azt nem kell külön kiírni, mint pl. a köszönés. Az a tény, hogy ezek a szabályok mindig ki lesznek téve és bármikor bővíthetők, bármelyik foglalkozáson kiegészíthetők, örömmel töltötte el őket és már a kifüggesztéskor jelezték, hogy legközelebb is fognak hozzá írni.

A gyerekek nagyon sok köszönést ismertek. Sorolták is a hétköznapi köszönéseket, a napszakokhoz kötődő köszönéseket. Aki tanul idegen nyelvet, elmondta azon is. Továbbá nagyon hangsúlyozták, szinte az elsők között a különböző egyházak, felekezetek köszönését, pl. a miénket, hogy Békesség!, a katolikusokét, hogy Dicsértessék, a reformátusokét, hogy Áldás, békesség! én egészítettem ki még azzal, hogy Shalom! Meglepően sokat ismertek.

A köszöntések témáját folytatva, eljátszottuk azt a szerepjátékot, amikor a család vacsorázik és vendég érkezik hozzájuk. Kiosztottuk a szerepeket. Volt, aki szívesen szerepelt, nagy kedvvel, volt, aki kicsit húzódozott, idegenkedett tőle, de később feloldódott. A lányok könnyebben rögtönöztek és szívesebben kezdtek hozzá a játékhoz. A gyerekek közösen felvetettek témákat, hogy vacsora közben miről beszélget a család. Pl. kivel, mi történt aznap. Az anya elmesélte, hogy napközben járt a boltban, miket vásárolt, a gyerekek elmondták, hogy mi történt az iskolában, feleltek-e, milyen jegyet kaptak. Az apa örült, hogy került egy kis munkája.

6. ábra: A család kedélyesen vacsorázik

Az a kislány (Budai Márk), aki a vendég keresztapa szerepét vállalta, először ki akart maradni a játékból, majd hagyta magát rávenni. Aztán, hogy éppen ő kapta a főszerepet, nagy megtiszteltetésnek vette és kezdett feloldódni.

7. ábra: Érkezik a vendég

8. ábra: Családi körben a vendég is

Ez a kis dramatikus játék végül nagyon jól sikerült. A gyerekek megtapsolták egymást és magukat. Én is nagyon megdicsértem ügyességüket és bátor, rögtönző játékukat. A játék a köszöntések gyakorlásán túl lehetőséget adott kommunikációs készségeik kibontakoztatására is. Megbeszéltük, hogy hétköznapiokon és ünnepnapokon hogyan szokták egymást köszönteni roma és nem roma emberek egyaránt. Itt kitértünk a különböző életkorokra is és egyéb illemszabályokra. Pl. ki köszön először, kinek, hogyan, utcán, lakásban, hivatalban stb. Közben a csoport másik része az általam odakészített lapról roma nyelvű köszöntéseket másolt csomagoló papírra. (Kicsit ki is díszítették.) Nagyon figyelni kellett a helyesírára, szinte betűzniük kellett, hiszen nem beszélik a roma nyelvet.

9. ábra: Köszöntések roma nyelven

Az alábbi köszöntések készültek a csomagoló papírra felírva:

Devlesa mukhav tumen = Istennel hagylak benneteket.

Zha Devlesa = Menj Istennel!

Devlesa arakhav tumen = Istennel találalak benneteket.

O Del andas tut = Isten hozott téged.

10. ábra: Kiszínezve a jó kívánságok is szebbek

Minden gyerek felolvasta roma nyelven és magyarul is a köszöntéseket. Természetesen, magyarul mindenki számára egyszerűbb volt, de roma nyelven is kibetűzték.

Ezen a foglalkozáson a szerepjáték kapcsán már szóba kerültek roma szokások, mégpedig az étkezéssel, az ételek elkészítésével, az ünnepekkel kapcsolatban. A gyerekek sok hagyományos roma ételt említettek, de soroltak olyan ételeket is, amelyeket ismernek, szoktak fogyasztani, ugyanakkor azok nem hagyományos roma ételek, de ők annak hitték.

3. foglalkozás 2013. 12. 09.: Önismereti játékok

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

A bemelegítő „Bújj, bújj zöldág” – játék után következett az önismereti játék képekkel. A gyerekek körben, félkörben foglaltak helyet. Én a már jó előre kiválogatott és elkészített, különböző témájú képeket leraktam a szőnyegre. A gyerekek feladata az volt, hogy mindenki válasszon ki magának egy képecskét, mégpedig egy olyat, ami valamilyen formában jellemző rá és a kép segítségével jellemezze saját magát pár mondatban. A képek cselekvéseket tartalmaztak. Volt közöttük játék, sport, kirándulás, házi munka, kertészkedés, nyaralás, állatok gondozása, segítség idősebb családtagnak, alvás, kistestvérrel foglalkozás stb.

11. ábra: Választható képecskék

Célirányosan válogattam össze ezeket a kis képeket, számítva rá, hogy a gyerekek leginkább milyen dolgokkal szeretnek foglalkozni, mit csinálnak szívesen szabad idejükben. Nem is tévedtem sokat, mindenki megtalálta a saját, rá leginkább jellemző képet, amit szeret, amit szívesen végez.

12. ábra: Melyiket válasszam?

13. ábra: Sikerült választani

Ezeknek a képecskéknek a megbeszélése, hogy mit ábrázol a kép és miért éppen azt választottad, nagyon jó alkalom és lehetőség a beszélgetésre, egyáltalán a kommunikáció gyakorlására, arra, hogy merjen bátran megszólalni, megnyilatkozni, a többiek előtt kinyílni, esetleg olyan dolgokat elmesélni magáról, amit eddig még sehol nem mondott el. Ugyanakkor ez egy önismereti játék, tehát itt az is fontos, hogy ő hogyan látja saját magát. Mivel esetünkben olyan gyerekekről volt szó, akik ismerik egymást, így el is mondták egymással kapcsolatban a véleményüket. Ha esetleg valaki nem igazán neki megfelelő képecskét választott, kritikusan bántak vele.

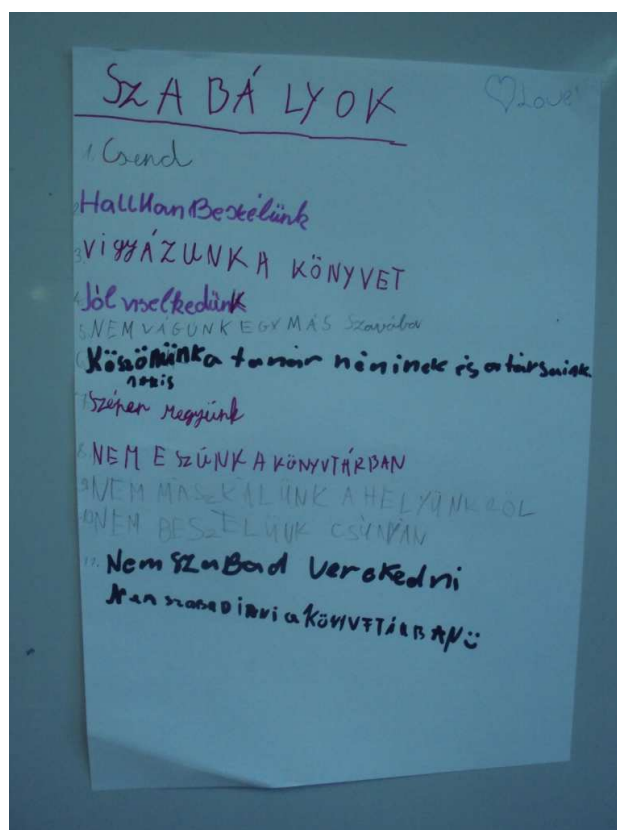
Tehát ez a játék mindenképpen alkalmazható olyan csoportok számára is, akik már ismerik, sőt akár évek óta ismerik egymást. Nem csak kifejezetten ismerkedési játék céljából jöhet szóba. Akár hosszabb beszélgetéseket indíthat el és nagyon megfelelő a csoport még erősebb összetartására is.

Örültem neki, hogy bátran beszéltek magukról, ugyanakkor bátran kritizálták is egymást, ha indokolt volt. Régi ismerősök tudtak meg egymásról olyasmit, amit még eddig soha, pl. hogy ki az, aki otthon már főzni is szokott, ki az, aki segít fát vágni, illetve, aki legtöbbet foglalkozik a kis testvérével. Összességében reális képet alkottak saját magukról és egymásról egyaránt.

A gyerekek kérésére ezen a foglalkozáson kibővítettük a szabályokat (kicsit átírogatták), de én hagytam, hogy úgy változtassanak, ahogy ők jónak látják, hiszen az ő alkotásuk.

4. ábra: A szabályok kibővítése

15. ábra: A javított példány

4. foglalkozás 2013. 12. 11.: Önismeret bővítése

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

A „*Névadásom története*” játékot, ami itt következett volna, már korábban elvégeztük.

A foglalkozást a „*Mosoly körbe jár*” játékkal kezdtük. A játékot kétszer is végigjátszottuk. Első alkalommal a mosoly úgy járt körbe, hogy mindenki komoly arcot vágott és mindig csak az mosolygott, akihez éppen a mosoly odaért, majd újra elkomolyodott. A második alkalommal a mosoly ott is maradt mindenki arcán úgy, hogy mire körbeért, már mindenki mosolygott. Ez a megoldás mindenkinek jobban ment és jobban is tetszett. Az első feladatot, amikor a mosolygás után vissza kellett komolyodni, nehezebb volt megvalósítaniuk a gyerekeknek, mert nem igazán komolyodtak vissza, kissé elnevették a helyzetet. A komolytalanságot helytelenítettem, a fegyelmezettséget dicsértem.

Mindenképpen élvezetes és szórakoztató játék volt. A továbbiakban ezt is lehet alkalmazni akár önfegyelem gyakorlására (Komolyodj vissza!), vagy lehet variálni pl. mozgással, akár a mosolyt dobhatjuk tovább kézzel, netán kislabdával stb.

16. ábra: Mosoly ül az arcokon

A foglalkozás folytatásaként a földre raktam azokat az állatképeket, amelyeket már korábban kivágtam a „*Válogatás az etnikai kisebbség gyermekirodalmából*” c. könyv fénymásolt lapjaiból. Ezek az állatképek egy-egy mondókát is tartalmaztak roma és magyar nyelven egyaránt.

17. ábra: Kis képeken állatok, mondókák

A feladat hasonló volt a már korábbi képecske választásos önismereti játékhoz, vagyis mindenkinek tetszés szerint választani kellett egy állatot a hozzá tartozó mondókával együtt. A választását az kellett motiválja, hogy szerintem mi áll leginkább hozzá közel, mi jellemző rá leginkább.

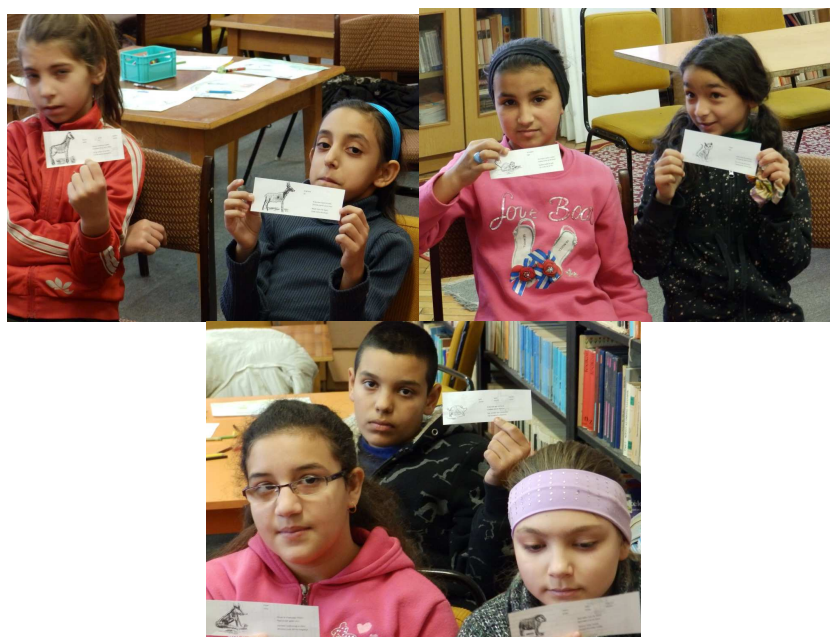
A kiválasztott képet a gyerekek felmutatták és hangosan felolvasták a rajtuk lévő mondókákat roma és magyar nyelven. Természetesen, ebben az esetben is folyékonyabban, zökkenő mentesebben a magyar nyelvű felolvasás sikerült. A gyerekek nem ismerik a roma nyelvet, nem beszélik. Néhányan hallottak már szülőktől, nagyszülőktől egy-egy szót, azt néha szokták ismételtetni. Érdekes számukra, ha találnak, találkoznak ilyen szavakkal, szívesen meg is tanulják. A környezetükben, családjukban, rokonságukban sem élnek olyanok, akik folyékonyan beszélik a roma nyelvet, igencsak ritkaságszámba megy az ilyen eset.

Megegyeztünk abban, hogy – természetesen – nem kötelező megtanulni a mondókákat, de ha legalább csak az állatok neveit megjegyeznék roma nyelven is, az nagyon érdekes dolog lenne és elmondhatnák otthon is.

18. ábra: Állatképek és mondókák választása

Ezt követően megbeszéltük, hogy ki és miért éppen azt az állatfigurát és a hozzá tartozó mondókát választotta. Szóba sem került olyasmi, hogy csúfolják egymást, eszükbe sem jutott. Szépen elmondták, hogy miért választották azt az állatképet, amit éppen választottak. A legtöbb válasz az volt, hogy szeretik, tetszik nekik az adott állat, esetleg nekik is van otthon, továbbá, ha állatok lennének, éppen az az állat szeretnének lenni.

19. ábra: A kiválasztott állatfigurák

A képeket a gyerekek hazavihették és akinek kedve volt, a mondókát megtanulhatta. A foglalkozás végén a maradék képeket is kiválasztották, úgyhogy mindenki többet vitt haza és egymással cserélgettek is.

5. foglalkozás 2013. 12. 16.: A könyvtár rejtelsei

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

Felidéztük azt, amikor tavaly jártunk a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár gyermekrészlegében. Az iskolai könyvtáron kívül más könyvtárban egyedül vagy szülővel sem jártak, de egy pályázat kapcsán tavaly már voltak a megyei könyvtárban. Ott tetszett nekik a sok, szép, új könyv és a kézműves foglalkozás meg a játék. A mi iskolai könyvtárunkban nincs olyan sok szép új mesekönyv. Megbeszéltük, hogy könyvtárakból és könyvesboltokból lehet könyvet beszerezni, s hogy a kettő között mi a különbség. Ezt a gyerekek jól ismerték és tudták. Ezzel kapcsolatban eljátszottunk egy kis szerepjátékot, egy könyvesbolti jelenetet.

20. ábra: A vevők könyvet választanak

A többi gyerek, aki nem szerepelt, nagy figyelemmel követte a szerepjátékot. Ha kellett, bele is szóltak, elmondták véleményüket.

21. ábra: A vevő átveszi az egyik eladótól a kiválasztott könyvet

Közösen értékeltük a kis „könyvesbolti” jelenetet. Ezután megbeszéltük a könyvtári kölcsönzés szabályait, azt, hogy általában ez bármelyik nyilvános könyvtárban hogy történik. Végigvettük a beiratkozás folyamatától a kiválasztott könyv hazaviteléig a folyamatot, s természetesen azt, hogy hogyan bánunk majd otthon is a könyvvvel, hogyan vigyázunk rá, mire való a könyvjelző stb. Majd hangsúlyoztuk, hogy fontos figyelni és betartani a kölcsönzési határidőt. A gyerekek nem igazán szoktak nyilvános könyvtárban járni, s onnan kölcsönözni. Ezt eddig is tudtam, s ez a foglalkozás rávilágított arra, mennyire fontos ezt a folyamatot is elmagyarázni nekik, megértetni velük, hiszen a mi iskolai könyvtárunkban nem pontosan úgy történik minden, mint pl. a megyei könyvtárban.

Össze is hasonlítottuk és meg is beszéltük, hogy a mi könyvtárunkban (amit – örömemre – a gyerekek sajátjuknak éreznek), melyik folyamat mennyivel egyszerűbb. Kiinduló pontunk az volt, hogy a mi könyvtárunk eleve sokkal kisebb, kevesebb a felhasználó, az olvasó. Aki ide az iskolába beiratkozott, vagy itt dolgozik, már eleve könyvtári tagnak számít, tehát nem kell külön beiratkozni. Nincs se kölcsönzési, se beiratkozási díj, azonban a könyvekre nekünk is vigyázni kell és időben visszahozni, kivéve a kötelező olvasmányokat és a tankönyveket, amelyeket a tanév végéig kölcsönözni lehet. Végül egy könyvtári kölcsönzési jelenetet is eljátszottunk.

A foglalkozás végén „vendégünk”, Füles sok badarságot állított a könyvtárról. (Úgy gondoltam, hogy ne egy kisfiú mondja a badarságokat, hanem Füles, egyrészt, mert Füleshez jobban illik ez, másrészt pedig a kisfiú inkább javítsa ki.) Pl. ilyeneket mondott: *Innen nem*

szabad könyvet kivinni. Itt szabad kedvünkre hangoskodni. Mindegy hová tesszük vissza a könyvet. Nem is kell a könyvre annyira vigyázni, pl. verekedni is lehet vele stb.

Fülesről nem volt fotónk, de volt egy bábfiguránk, ami aztán később kézről-kézre járt.

22. ábra: Füles számárságokat beszél

Ez a foglalkozás nagyon hasznos és tartalmas volt. A gyerekek ügyesen részt vettek benne, aktívan szerepeltek. A Füles által mondott számárságok különösen nagy derűtséget váltottak ki, a gyerekek maguk is találtak ki állításokat, hogy Füles miket mondjon még. A következő foglalkozáson az a meglepetés ért, hogy hoztak egy másik figurát, Shrek-ből a Samarat és azzal is megkértek, hogy Samár is mondhasson már badarságokat.

23. ábra: Szamár sem okosabb, mint Fűles

6. foglalkozás 2013. 12. 18.: Mesék és mesélés

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

Bemelegítő játékkal – Mi változott? – kezdődött a foglalkozás. A párok egymással szemben állva, jól megfigyelték egymást, minden külső jegyet egymáson, ami csak látható. Majd hátat fordítottak egymásnak és megváltoztattak magukon valamit. Miután visszafordultak és újra jól megnézték egymást, ki kellett találniuk, hogy mi változott meg a másikon.

24. ábra: Na, mi változott?

Nagy élmény volt ez a játék, egyszerre mindig ketten álltak ki, a többiek figyelték a változást és azt, hogy vajon kitalálja-e a másik. Nehéz volt megállni, hogy ne súgjanak, ill. ne adjanak ötleteket. Ez a bemelegítő játék elég hosszadalmasra sikerült.

Ezután mesékről beszélgettünk, pl. hogy kinek, melyik a kedvenc meséje, miért? Kinek van otthon mesekönyve? Kinek szokott valamelyik családtag mesét olvasni kicsi korában? Stb. Ezt követően felolvastam a gyerekeknek Az *erdő anyja* c. mesét. A mese olvasása előtt különböző megfigyelési szempontokat adtam.

25. ábra: Meseolvasás és hallgatás a könyvtárban

A mese felolvasása alatt lehetőségük volt a gyerekeknek arra is, hogy a mese keltette érzelmeiket vagy a mesealakokat lerajzolják.

A foglalkozás végén mindenki kölcsönzött egy mesekönyvet. Otthoni feladat volt, hogy a kölcsönzött könyvből a következő alkalommal rajzolják le azt a mesét, vagy meserészletet, ami a legjobban tetszett nekik. Különösen jól jött ez ki, hiszen ezután a foglalkozás után következett a téli szünet, tehát egy ideig nem találkoztunk. Így több idő maradt a kölcsönzött könyvek elolvasására és a rajzolásra is.

Az is feladat volt még, hogy a következő alkalomra (a téli szünetben lesz idő keresgélni) hozzanak a családjukról fényképet, akár minél régebbit, majd összerakjuk és beszélgetünk róla.

Végül kitöltötték az önértékelő kérdőívet, majd a tacepaora felrajzolt smiley arcok alá színes pontot rajzoltak a szerint, hogy ki, hogyan érezte magát ezen a foglalkozáson.

Megjegyzem, hogy a program alapján, erre a foglalkozásra kellett a smiley arcokat elkészíteni, s ennek az alkalomnak a végén kérni a gyerekeket, hogy jelezzék, melyikhez tesznek színes pontot a szerint, hogy hogy érezték magukat. Mi ezt már korábban elkészítettük és minden alkalommal használtuk. Ugyanilyen és hasonló figurákat a gyerekek is rajzoltak.

26. ábra: A gyerekek ötletei

27. ábra: Bejelölik, ki, hogyan érezte magát

Mielőtt a téli szünetre elkészítettünk egymástól, felhívtam a figyelmüket a záró rendezvényünkre is, hogy továbbra is gyűjtsenek anyagot híres romákról, fotókat családjukról, tegyék el rajzaikat a mesékről, gyűjtsenek hagyományos roma foglalkozással kapcsolatos eszközöket, továbbá roma hagyományokat, szokásokat, ételeket.

Megdicsértem és megköszöntem eddigi fegyelmezett magatartásukat, aktivitásukat és együttműködésüket.

A cigány nép rövid története, vándorlása – II. modul

Ebben a modulban fő téma a cigányság eredetmondája, a cigányság története, vándorlása, életmódja volt. Ezzel egyben elő is készítettük a záró rendezvény egyes témaköreit. A modul elvégzése után várható, hogy a tanulók ismerjék meg a romák életével, meséivel kapcsolatos szakirodalom helyét a könyvtárban. Továbbá tudják megkülönböztetni a magyarországi cigányság nyelvi csoportjait, legyenek képesek önállóan elkészíteni a cigány sátor makettjét és megfesteni a magyar és roma zászlót. Megismerik azok színeinek jelentését, hallás után felismerik a himnuszokat. Segítséggel tudjanak keresni az Interneten a roma étellel, mesékkel, zenével, képzőművészettel kapcsolatos oldalakat, ismerjék meg a cigányság történetét, eredetmondáit.

A modul végére remélhetően bővül a szókincsük, fejlődik hosszú távú memóriájuk, szociális kompetenciájuk. Várhatóan pozitív irányba változik empátiájuk és toleranciaszintjük.

Célkitűzések: legyenek képesek csoportban dolgozni, egymást segíteni, legyenek képesek realisabb önértékelésre, fejlődjön identitástudatuk.

7. foglalkozás 2014. 01. 06.:(2 óra) A cigányság eredetmondája

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

A foglalkozás célja volt megismertetni a tanulókkal az eredetmonda fogalmát, a cigány nép eredetmondáit. Ez a téma eléggé nagy falatnak bizonyult, tehát már eleve 2 órára terveztem. Bíztam benne, hogy nem lesz túl megerőltető a gyerekek számára.

Mivel a téli szünet óta ezen a foglalkozáson találkoztunk először, kicsit átismételtük azokat a témákat, amelyekről korábban beszélgettünk, átismételtük a magatartási követelményeket, a csoportszabályokat, a köszönési módokat, a könyvtárral kapcsolatos egyéb ismereteket.

Továbbá megbeszéltük, összegyűjtöttük azokat a mesékről készült rajzokat, amelyeket a hazavitt könyvekből rajzoltak, ill. összeszedtük azokat a családi fotókat, amelyeket behoztak. A családi fotókat kibővítettük néhány folyóiratból kivágott képecskével. A mesékből készült rajzokat a lányok egy tablóra tűzték. Ezek a záró rendezvényünk anyagának egy részét képezik majd.

28. ábra: A mesékről készült rajzok rendezése

A bemelegítő mozgásos játékok (*Szélmalom, Dagasztás*) után az *eredetmonda* szó jelentését beszéljük meg. Először megkérdeztem, hogy kinek van ötlete, hogy mit jelenthet ez a szó. Nem tudták. Megjegyzem, a mondák 5. osztályos tananyag, ők pedig még csak 4. osztályosok, tehát nem is vártam el tőlük. Így külön bontva az összetett szót, megtárgyaltuk a *monda* és az *eredet* szó jelentését is.

Majd utánanéztünk a Magyar Értelmező Kéziszótárban is. A definíciót a gyerekek a szótárból felolvasták és megbeszéltük. Aztán beszélgettünk még olyasmiről, hogy miért fontosak egy nép életében az eredetmondák, mitől válik egy monda eredetmondává, hogyan terjednek. Megkérdeztem, hogy a családban valaki hallott-e eredetmondát? Erre nemleges választ kaptam.

Ezután csoportokat alakítottunk és a gyerekek csoportokban dolgoztak, egy-egy eredetmondát egy csoport dolgozott fel. Felhívtam még a figyelmüket arra is, hogy a kulcsszavak kiválasztásánál majd vegyék figyelembe azt is, hogy később meg tudják indokolni, hogy miért éppen azt a kulcsszót választották az adott eredetmondából, miért éppen azt a fogalmat vagy fogalmakat tartják legfontosabbnak a történetben.

29. ábra: Megtaláltuk!

A gyerekeket sikerélménnyel töltötte el a szó megtalálása. Úgyhogy ez a feladat újra alkalmas volt arra is, hogy gyakoroljuk a kézikönyvekben történő keresést, megtanuljuk mi az a szócikk, definíció, egyáltalán mi az, hogy kézikönyv és értelmező szótár, ami a szótárak között egynyelvű. Ezután a *Válogatás az etnikai kisebbség gyermekirodalmából* c. könyvből a gyerekek hangosan sorban felolvasták a következő eredetmondákat:

A cigány nép eredetmondája

A cigányok arcszínének eredetmondája

A jóslás eredetmondája

A zenészmesterség eredetmondája

Természetesen, a hangos olvasás közben előforduló hibákat azonnal javítottuk. A gyerekek feladata közben az volt, hogy a hallott mondákból írjanak le kulcsszavakat. (Itt közben tisztázni kellett, hogy mi az a kulcsszó.) A foglalkozás végén a leírt kulcsszavakat az asztalomra tették.

30. ábra: Készülnek a kulcsszavak

Minden csoport figyelmesen és szorgalmasan dolgozott. Értékeltem a munkájukat, megdicsértem őket. További eredetmondák még megmaradtak a következő foglalkozásra.

8. foglalkozás 2014. 01. 08.: További eredetmondák feldolgozása

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

Ez a foglalkozás szerves folytatása volt az előzőnek. Mivel a gyerekeknek nagyon tetszett minden eredetmonda, úgy gondoltam, hogy folytatni kell és a többit is el kell olvasni, megbeszélni, feldolgozni. Hogy az időből ne csússzunk ki teljesen, most én olvastam fel azokat az eredetmondákat, amelyeket megtaláltunk, de az előző foglalkozáson nem jutott rá idő. Ilyenek voltak még egyéb cigány eredetmondák és:

Egy virág született a világra

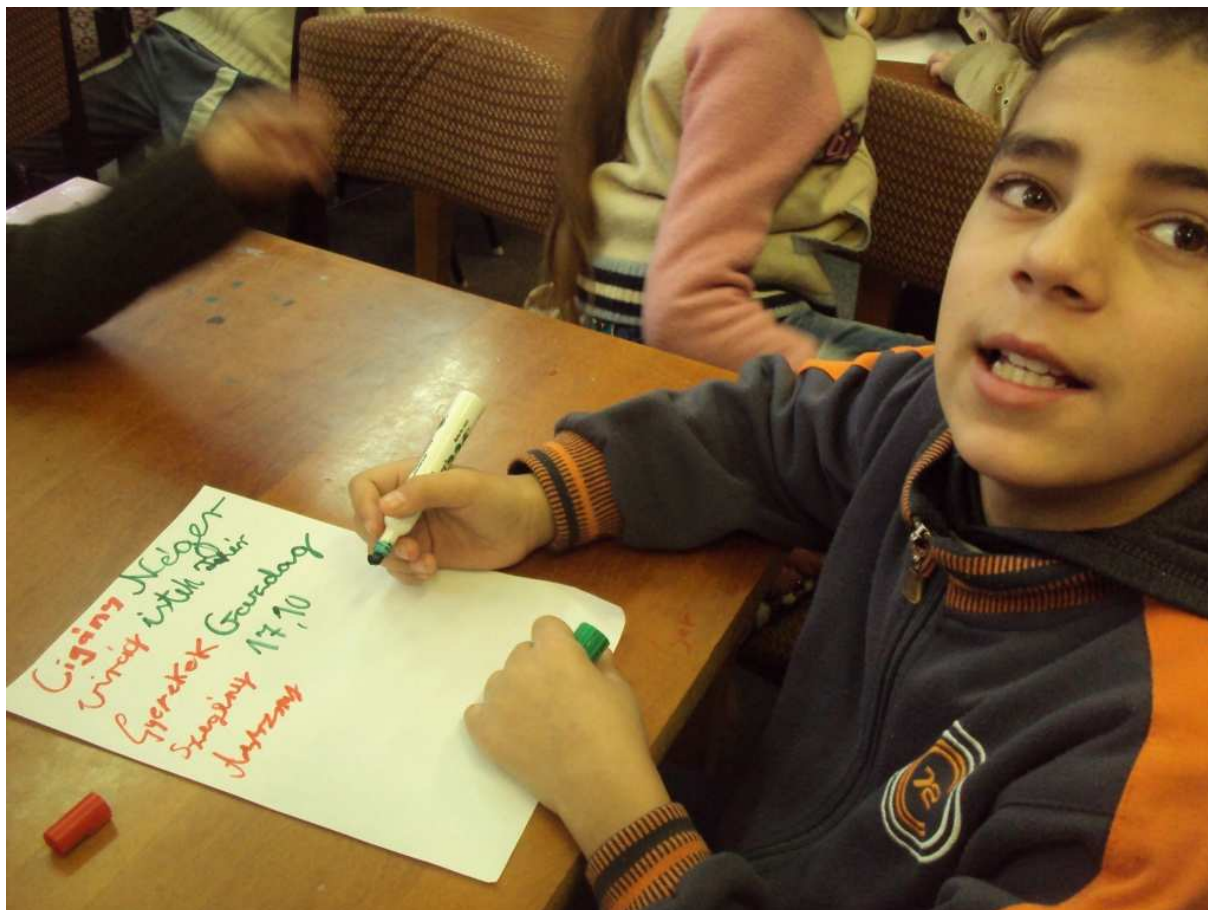
A cigány nép eredetmondája (Egy másik változat)

Balkáni cigány eredetmonda

31. ábra: Nagy figyelemmel és érdeklődéssel hallgatják az eredetmondákat

Nagy örömmre szolgált, hogy a gyerekeket különösen érdekelte minden eredetmonda és bármennyig is szívesen hallgatták volna a felolvasást.

32. ábra: Újabb eredetmondák, újabb kulcsszavak

9. foglalkozás 2014. 01. 13.: Balkáni cigány népmese feldolgozása

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

Ez az eredetmonda már ismerős volt a gyerekek számára, de úgy gondoltam, hogy kicsit tüzetesebb feldolgozást igényel. Ez alkalommal újra felolvastam nekik, aztán ők is hangosan elolvasták. Már az elmúlt alkalommal is elmondták, hogy erről is nagyon szívesen rajzolnának. Ennek – természetesen – semmi akadálya nem volt. Az ismétlődő felolvasások után rajzoltak is, majd ebből is kigyűjtötték a kulcsszavakat. Nagyon megragadta őket az eredetmondában az Úristen cselekedete, továbbá az, hogy éppen a cigányok, vagyis a barna kenyerek lettek a legjobbak, se nem égettek, se nem sületlenek. Erre különösen büszkék voltak. Könnyen megértették a szimbólumot a kenyerek és a népcsoportok között. Most is csoportokban dolgoztak és kijelentették, hogy ez a kedvenc mondájuk.

A foglalkozást lazító játékokkal (*Veszélyes útszakasz*, *Páros egyensúly gyakorlat*) zártuk.

33. ábra: Munka közben

10. foglalkozás 2014. 01. 15.: (2 óra) Madarakból lettünk

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

A január 6-i két órás foglalkozás sikerén felbuzdulva, ezt a foglalkozást is 2 órára terveztem, hiszen a feldolgozandó téma megkívánta.

Ezen a foglalkozáson még mindig egy újabb eredetmonda következett, de ez már átvezet a vándorlások témakörébe is. A történetet előbb felolvastam. Majd ismertettem a feladatot, mi szerint újra fel fogom olvasni a történetet, s mindenki egyénileg már a felolvasás közben kezdhet róla rajzolni, festeni, a szerint, hogy kinek mi jut eszébe, mit gondol, milyen érzelmeket kelt benne a történet.

Ez a történet is nagy tetszést aratott. Mindkét alkalommal figyelmesen hallgatták. Megjegyzem, azt tapasztaltam, hogy nagyon szívesen hallgatnak olyan történeteket, amelyeket már ismernek, sőt újra meg újra szívesebben, többször szeretik hallgatni az ismert történeteket. Élvezik, hogy ismerik és örülnek neki, hogy ők már ezt is tudják. Így képesek arra is, hogy már a felolvasás közben rajzoljanak.

A Madarakból lettünk története különösen tetszett mindenkinek. Szép és szemléletes rajzok születtek.

34. ábra: Kezdődik a munka

35. ábra: Alakulnak a rajzok

Összességében hasonló jellegű rajzok születtek. A gyerekek jól fogták meg a történet mondanivalóját és ügyesen kifejezték a történetről saját gondolataikat.

36. ábra: Madarakból lettünk

Egy munka „lógott ki” a sorból. Sötétebb, borúsabb hangulatot fejez ki, ugyanakkor nincsenek rajta madarak sem. Ez kis meglepetést okozott számomra, de nem igazán találok rá magyarázatot. Megkérdeztem az alkotótól, Horváth Biankától, hogy miért éppen így festette meg. Azt válaszolta, hogy ő így gondolja. Nem volt igazán bőbeszédű, s nem akartam tovább faggatni.

37. ábra: A rajz, amely "kilóg" a sorból

11. foglalkozás 2014. 01. 20.: A Nap és Hold története

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

Úgy éreztem, hogy ezt a mesét sem szabad kihagyni, tehát még egy foglalkozást szenteltem neki. Jól döntöttem, mert nagy tetszéssel fogadták a gyerekek. Gyorsan meg is értették a mondanivalóját. Felolvasás után megbeszéltük. A legfontosabb jeleneteket, szereplőket helyesen „fogták meg” és erről a történetről is szívesen és nagy örömmel készítettek rajzokat, amelyeket ki is színezték. A lányok együtt, hasonlóan dolgoztak, az ő rajzaik hasonló stílusúak.

38. ábra: Mi is a történet lényege?

39. ábra: Márk picit másként látja

Az elkészült rajzok együttese nagyon kifejező, a Nap és a Hold motívuma egyöntetűen kivehető, azt szinte minden gyerek ábrázolta. A leláncolás csak Márk rajzán jelent meg.

40. ábra: A Nap és Hold története rajzokon

12. foglalkozás 2014. 01. 22.: A cigány nép vándorlása

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

A foglalkozás fő témája a cigány nép vándorlásának, származásának megbeszélése.

Egyik legfontosabb eszközünk a térkép volt, amelyen közösen, tanári segítséggel végigkövettük a cigány nép útvonalát. Megkerestük a főbb állomáshelyeiket. Megnéztük, hogy milyen méretarányos a térkép, ebből következtettünk arra, hogy mekkora távolságokat tehettek meg. Kiszámoltuk, hogy hány emberöltő telt el 400 és 1000 között. Itt máris szembe találgottunk az *emberöltő* fogalmával, aminek a jelentését tisztázni kellett. Együttal megismertünk többfajta térképet is.

41. ábra: Térkép a Magyar Értelmező Kéziszótárban

42. ábra: Ugyanaz a térkép, csak sokkal nagyobb

A térképeken történő keresgélés aránylag új, nem mindennapi dolog volt a gyerekeknek, különösen a nagy fal térkép volt érdekes. Azt aztán mindenütt élmény volt nézegetni.

Ezután az Internet segítségével cigány dalokat kerestünk, meghallgattuk a youtuberól a Karaván Familia együttes *Vojake sheja* c. dalát, az Ando Drom *Abaj Devla* c. dalát és a *Zöld az erdőt*. Utóbbi a gyerekek számára is ismert volt, azt ők külön együtt is elénekelték.

Kerestünk még az Interneten a roma nép életével kapcsolatos képeket, festményeket. A függelék képeit is végignéztük. Megbeszéltük, hogy milyen tárgyakat, eszközöket használtak, milyen volt a ruházatuk, mit jelent az a kifejezés, hogy echós szekér, milyen volt az, továbbá milyen állataik voltak. Ebből a témából szorosan következett, hogy szót ejtsünk záró rendezvényünkről, hogy ki, milyen tárgyat tudna hozni a mini kiállításunkhoz, amit majd a könyvtárban rendezünk. Olyan tárgyra lesz szükség, amelyek kapcsolódnak a hagyományos roma életmódhoz. A gyerekek ezekre példákat is gyűjtöttek és felsorolták, pl. kosárfonó, teknővájó, rézműves, lókereskedő, vályogvető, kovács stb.

A foglalkozás végén úgy váltunk el, hogy mindenki gyűjtsön, amit csak tud. Ha tárgyakat nem találnak, keressenek képeket, fotókat.

13. foglalkozás 2014. 01. 27.: Cigány sátor készítése

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

A foglalkozás elején megbeszéltük, hogy vándorlásaik során a cigányok sátrakban laktak. Ehhez megint csak az Interneten és a függelékben találtunk képeket. Megbeszéltük, hogy mennyire praktikusak voltak és milyen módon készíthették el, milyen anyagokat használtak. A foglalkozás további részében ilyen sáternak a makettjét kellett volna elkészítenünk, ami többé-kevésbé sikerült. Volt hozzá zsinagunk, hurkapálcikánk, ragasztónk, textil anyagunk, ollónk, celluxunk stb. Az elképzelés és a tervrajz is jól sikerült, csak a sátor igen csak nehezen akart összeállni.

43. ábra: A lányok szabtak, varrtak

44. ábra: A fiúk is próbálkoztak

Sokféle módszert kipróbáltunk a sátor elkészítése kapcsán. A fiúk műve inkább indián sátorhoz hasonlított, de nem adtuk fel. Sajnos, én magam sem vagyok egy kézműves tehetség, így annyiba maradtunk, hogy sátrunkat kiállítani nem fogjuk.

14. foglalkozás 2014. 01. 29.: Sosemvolt Cigányország

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

45. ábra: Add tovább a mozdulatot!

Bemelegítő játékunk volt az „Add tovább a mozdulatot”.

A csoport körben állt, egyik tagja mutatott egy tetszőleges mozdulatot, amit a mellette álló utánozott és így tovább. A játék addig tartott, amíg mindenki sorra nem került. Egy-két variációban még végigjátszottuk.

Ezután ezen a foglalkozáson megint csak az Internet segítségével végignéztük a *Sosemvolt Cigányország* c. animációs filmet.

A film megtekintése előtt az alábbi megfigyelési szempontokat adtam a gyerekeknek:

- Milyen nyelven énekelnek a film elején a szereplők?
- Milyen népcsoportot mutat be a film?
- Mi a jelentése a „gázsó” szónak?
- Miből lettek a cigányok?
- Mikor hideg lett, hová repültek a madarak?
- Mit jelent a „Kalicka madár”?
- Mi jellemzi a szabad madarat?
- A filmben milyen szekeret láthatunk?
- Mit jelentenek a kövér mezők?
- Mit jelent a „bókháló” fogalom?
- Miért nem tudnak repülni a madarak?
- Milyen zene hallható a film végén?

A filmet kétszer is megtekintettük. A gyerekeknek nagyon tetszett. Mindnyájan felismerték benne a már korábban olvasott, feldolgozott „*Madarakból lettünk*” eredetmondát. A kalicka szó jelentését kikeresték a Magyar Értelmező Kéziszótárban. A „gázsó” szót inkább úgy ismerték, hogy „gádzsó” és tudták, hogy idegent, ill. nem cigány embert jelent. A „bókháló” szó jelentése (éhes) eddig ismeretlen volt számukra. Arra a kérdésre, hogy *milyen érzéseket keltett bennetek a film?* – elég nehezen tudtak válaszolni. Egy ilyen kérdés kissé megfoghatatlan, túl elvont számukra. A szegény emberek, a megviselt arcok nyomasztóan hatottak rájuk, de a szabad madarak szárnyalása, a színes képek vidámságot jelentettek.

15. foglalkozás 2014. 02. 03.: Nemzeti jelképeink

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

A foglalkozás egy bizalomjátékkal kezdődött. Az egymásrautaltság megtapasztalása volt a cél. Egy bekötött szemű játékost egyik társa körbevezeti a székek és asztalok között. A vezetőn múlik, hogy mennyire nehezíti meg az útvonalat, aztán cserélnek. Aki akarta, csak az játszotta a játékot, nem volt kötelező. Többen is jelentkeztek, de egyszerre, egy időben mindig csak két pár játszott.

46. ábra: Bizalomjáték

A foglalkozás további részében a nemzeti jelképekkel foglalkoztunk. Megbeszéltük azok jelentőségét a nemzettudat kialakulásában és azt, hogy ezek a jelképek az adott nép életét végigkísérik. Aztán tanári irányítással, segítséggel, a gyerekek fel is sorolták ezeket: címer, nemzeti zászló, Himnusz, Szózat, Szent Korona, Korona ékszerek, nemzeti ünnepek.

Magyarország zászlaja a hivatalos állami zászló három egyenlő szélességű vízszintes sáv, mely piros, fehér, zöld. Ezt a gyerekek mindnyájan jól tudták. Vajon mit jelképeznek ezek a színek? Erre a kérdésre már többféle válasz érkezett, de mindenkinek volt ötlete. Általában azt felelték, hogy a zöld a fű zöldje, a piros a vér színe, a fehér pedig a hó. Ezután megbeszéltük, hogy ez nem igazán így van, hanem a zöld = reménység, piros = erő, fehér = hűség.

A cigány vagy roma zászló történetéhez hozzá tartozik, hogy az I. Roma Világkongresszuson 1971-ben fogadták el ezt a jelenlegi formát, amit a világon minden roma tiszteletben tart. Hagyományosan kék és zöld színeiben egy vörös kerék került a középpontba. Itt is megkérdeztem, hogy szerintük mi, mit jelképez a roma zászlóban? Itt tudták, hogy a zöld a földet, a kék az eget. Ezt kiegészítettem azzal, hogy a kék az örök értékeket jelöli, a zöld az evilágiakat. A középső kerék a mozgás és változás jele. A gyerekek ehhez hozzátették, hogy biztosan a vándorlás jele is.

Egyébként a gyerekek korábbi ismereteik alapján tudták, hogy milyen a cigány zászló. Mindennek Interneten is utána néztünk.

16. foglalkozás 2014. 02. 05.: Magyar és cigány zászló rajzolása, festése

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

Ezen a foglalkozáson megfestettük a magyar és a cigány zászlót. Minden gyerek előbb megrajzolta, aztán megfestette, külön-külön mindenki egyet-egyét. Mindenki önállóan a saját tempójában dolgozott. Abban egyeztünk meg, hogy a legszebb alkotást vagy alkotásokat a program záró kiállításunkon ki fogjuk tenni. Aki pedig gondolja, haza is viheti a művét. Ügyesen dolgoztak mindnyájan. Nem színes papírokat ragasztottunk, hanem vízfestékekkel festették meg.

Munka közben cigány népdalokat hallgattunk. A foglalkozás végén a legjobb alkotásokat (a magyar és a cigány zászlót) eltettük a kiállításunkra, amely jól látható is az egyik tábló közepén.

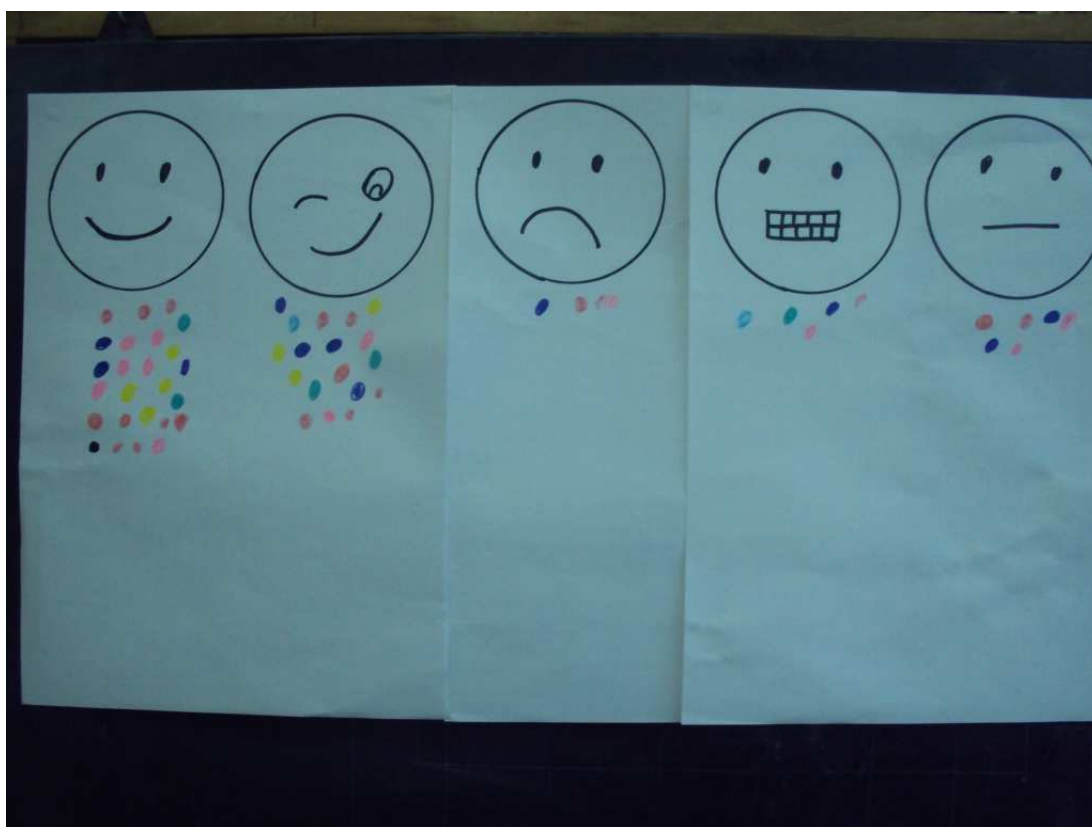

47. ábra: A magyar és a cigány zászlók közepén

17. foglalkozás 2014. február 10. Összegző értékelés, készülés a záró rendezvényre

Jelenlévők: a mellékelt jelenléti ív szerint

Ezen a foglalkozáson szóban értékeltem a gyerekek egész programban tanúsított fegyelmezett magatartását, odaadását, aktivitását. Örömet fejeztem ki, hogy szívesen együttműködtek velem is, de egymással is. A foglalkozások során szinte mindig mindenki jól érezte magát. Elhanyagolható olyan eset, apróság, amikor valakinek valamilyen játék nem igazán tetszett vagy nem volt nagy kedve benne szerepelni. A táblára kitett smiley arcok alatti jelzés értékű színes pontok is arról árulkodnak, hogy többségében az örömet fejezik ki, tehát összességében jól érezték magukat a gyerekek a foglalkozásokon. Továbbá pl. kis bosszankodást, elégedetlenséget váltott ki az, amikor nem sikerült a cigány sátrát elkészíteni.

48. ábra: Kifejező arcok

A program záró rendezvényére a foglalkozások során folyamatosan készültünk, vagyis amikor a gyerekek sok rajzoltak, azokat eltettük a záró rendezvény részét képező kiállításunkra. Vagy amikor családjukról fotókat és más roma embereket ábrázoló képeket gyűjtöttek, azokat is elraktuk a kiállításunkra. Nagyon sok rajz készült mesékről, eredetmondákról, történetekről. A hagyományos roma használati tárgyak, ill. hagyományos foglalkozásokhoz fűződő tárgyak gyűjtése, továbbá híres romákról fotók gyűjtése a nagyoknak, vagyis a 7. osztályosoknak jobban ment, viszont a kicsik sokat segítettek azok elrendezésében, a kiállítási anyag összeállításában.

49. ábra: Alsós kislányok rendezik a kiállításra a rajzokat

50. ábra: A gyűjtött fotókat, képeket is tablóra rendezték

Gyakorlati tapasztalataim összegzése

A program nagyszerű témákat, ötleteket, módszereket nyújt az alsó tagozatos korosztállyal történő könyvtári foglalkozásokhoz. Minden részlete a gyakorlatban használható és igazán jól működik a gyakorlatban. Örülök, hogy én magam is több új ötletet kaptam. Elnézést kérek egy kis személyes kitérőért, de mivel 32 éve tevékenykedem pedagógusként, s azon belül 14 éve könyvtáros tanárként, s foglalkozom hátrányos helyzetű gyerekekkel, mindig minden jó ötletet, módszert szívesen átveszek, kipróbálok.

Ezt a programot minden részletére kiterjedően kipróbáltuk, „végigcsináltuk” a gyerekekkel. Amit az előzőekben leírtam róla, az szinte a teljes anyagnak csak vázlata, abból csak ízelítő. Sokkal több fotó és egyéb anyag készült, mint ami ebbe a beszámolóba egyáltalán befér.

A program gyerekekkel kapcsolatos célkitűzései teljes egészében megvalósultak. A gyerekek végig jól érezték magukat, szívesen dolgoztak, vettek részt a programban. Megismerték az iskolai könyvtárat, az ottani magatartási szabályokat. Megtanulták, hogy az általuk alkotott és leírt, formába öntött szabályok betartása és egymással való betartatása annak érdekében történik, hogy zavartalanul tudjanak együtt dolgozni, senki ne zavarja meg a foglalkozásokat. Igaz ugyan, hogy már korábban is jártak könyvtárba, könyvtári foglalkozásokra és tudták hogyan kell viselkedni, hogyan kell kölcsönözni stb., de az ismétlés és gyakorlás sosem árt, sőt folyamatosan szükség van rá, a már megszerzett könyvtárhasználati tudást mindig felszínen kell tartani. Az 1. modul témája tulajdonképpen szervesen átjárta, behálózta az összes többi témát, hiszen a cigány nép történetének, vándorlásának, irodalmának megismeréséhez is könyvtárhasználatra volt szükségünk. Így a teljes program során csak úgy „mellékesen” éltünk a könyvtár adta lehetőségekkel, kiaknáztuk azokat. (Pl. mesék, mondókák, eredetmondák, kutatás lexikonban, keresés az Interneten stb.) A gyerekek tüzetesebben megismerték a könyvtári részlegeket, a program végére tudták, hogy mit, hol keressenek, mik azok a kézikönyvek, mire valók, hol vannak a roma nemzetiségi anyagok stb. De azt is folyamatosan tapasztalták, átélték, hogy a könyvtár mi mindenre alkalmas még, pl. rajzolás, kézműves foglalkozás, zenehallgatás, film nézés, kiállítás rendezése, vendégek meghívása stb. Talán a program végére kicsit úgy is tekintenek a könyvtárra, hogy ott nem csak tanulni, hanem tartalmasan szórakozni, időt tölteni is lehet, sőt az nagyon jó dolog. S hogy közben tanultunk, azt szinte észre sem vették. Rájöttek, hogy az iskolai könyvtár érték van, az az övék és olyan könyvtár adta lehetőségeket próbálhattak ki, tapasztalhattak meg, amire talán korábban nem is gondoltak.

Az iskolai könyvtár online katalógusát is megismerték a gyerekek. Természetesen, életkoruknál fogva az abban való keresési jártasságot a jövőben még gyakorolni kell. Cédula katalógussal nem rendelkezünk.

Sajnos, ők nem igazán jutnak el más könyvtárakban, esetleg városi, megyei könyvtárba, hiszen az lakóhelyüktől távolabb található, kísérő, jegy vagy bérlet szükséges az utazáshoz. A megyei könyvtárba is csak iskolai kereteken belül jutottak el a múlt tanévben. Éppen ezért az iskolai könyvtár szerepe még nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon, s ez a program erre a célra is nagyon alkalmas volt. Jó lehetőség volt arra is, hogy összehasonlítsuk a nyilvános könyvtárakat az iskolai könyvtárral. A könyvtár és a könyvesbolt különbségének feldolgozása egyszerűbb feladat volt. Megjegyzem, hogy ezt a témát már óvodás foglalkozásokon is át szoktuk venni szerepjátékok segítségével.

Megállapítható, hogy megvalósultak az 1. modul célkitűzései, hiszen ismereteket szereztek a tanulók a könyvtár működéséről, az önálló alkalmazás szintjén azt használni is tudják. Ismerik a kölcsönzés módját, az eligazító táblák jelentőségét, az őket érdeklő lelőhelyeket.

Tudnak helyesen viselkedni, alkalmazzák az elemi társas együttélés szabályait. Képesek önállóan megkeresni egy-egy könyvet, kézikönyvet, szépirodalmat, ill. – olykor ugyan segítséggel – tudnak keresni az Interneten is. Ismerik a könyvtárhasználati szabályok jelentőségét, tudatosan használják a könyvtárat.

Bízom benne, hogy műveltség iránti igényüket is képes volt a program felkelteni, ráébreszteni őket, hogy érdemes tanulni, sokoldalúnak, olvasottnak lenni. Remélem, sikerült tudatosítani bennük, hogy a könyvtár információforrás, tanulási központ és szabadidőközpont is egyben. Az olvasási kultúra fejlesztése és az olvasás megszerettetése továbbra is folyamatosan, egyik legfontosabb feladat marad, mely az egész életen át tartó tanulás megalapozását szolgálja. Mindezt elősegítette a program, de nem lehet lezártnak, befejezetnek tekinteni.

A cigány nép rövid története, vándorlása modul feldolgozása során mindenképpen erősödött identitástudatuk, a cigány kultúra és hagyományai közelebb kerültek a diákokhoz, tolerancia szintjük, empátiájuk és szociális kompetenciájuk fejlődött. Érzelmileg közelebb kerültek saját kultúrájukhoz. Megismerték a magyarországi cigányság nyelvi csoportjait, a roma nép rétegződését, történelmét, vándorlását. Fejlődött hosszú távú memóriájuk. Megismerték mind a roma, mind a magyar nemzeti jelképeket. (Megjegyzem, hogy ez már korábban sem volt teljesen ismeretlen számukra.) A nemzeti tudat kialakítását is nagy mértékben elősegítette a program.

A program teret engedett a gyerekek több irányú tehetségének kibontakoztatására is (pl. rajz, ének, egyéb alkotóképesség stb.). Lehetőség volt az esztétikai kifejezőképesség és környezettudatosság, továbbá a gondolkodási képesség fejlesztésére is.

Kommunikációs kompetenciájuk is fejlődött, ezen belül az anyanyelvi nevelés, a szövegértés, szövegalkotás, véleménynyilvánítás, egymás meghallgatása, vitahelyzetek, kezdeményezés. Bővült a szókincsük. Fejlődött digitális kompetenciájuk.

A csoportban végzett munka elősegítette saját- és más munkája iránti felelősségtudatuk kialakulását is. Gyakorolhatták a különböző együttműködési formákat. Még inkább megtanulták egymást segíteni, de képesek lettek realisabb önértékelésre is. Jó néhány játék segítette önismeretük, énképük kialakítását.

A tanári értékelések, dicséretok során nőtt az önbecsülésük. Büszkéek voltak arra, hogy a záró rendezvényhez ők is hozzájárultak, részt vettek a szervezésben, bevontak más osztályokat is, a könyvtári kiállításon megtekinthették saját műveiket, továbbá nagy büszkeséggel töltötte el őket, hogy ezt a kiállítást látta a többi osztály és néhány szülő, tanár is.

Időbeosztás

A programban előírt ütemezés szerint terveztem az időt, a foglalkozásokat és azt próbáltam be is tartani. Menet közben azonban hamarosan kiderült, hogy ez „erőltetett menet” lesz. Arra kényszerültem, hogy annyi változtatást legalább megtegyek, hogy *a program záró rendezvénye* modul 4 órára tervezett időtartamát még a foglalkozásokba építettem be, s a záró rendezvényt egy előzetesen be nem tervezett, teljes délutáni időpontra, mégpedig 2014. febr. 20-ra tettem. Az összegző értékelés pedig csak a foglalkozások értékelésére vonatkozott, ill. néhány előkészületi munkára a záró rendezvényre.

Mindezt azért oldottam meg így, mert a modulok, a témakörök még több időtartamot, még nagyobb órakeretet megkívántak, tehát felhasználtam még azt a 4 órát is. Ugyanakkor, mint már írtam róla, menet közben mindig készültünk a záró rendezvényre. Is. Továbbá a záró rendezvényt meghirdettük az egész iskolában, minden osztályt meghívtunk rá, másokat is

bevoltunk, sőt a 7. b osztályosokkal (a másik programot kipróbáló csapattal) közösen szerveztük, tehát az időbeosztásnál azt is figyelembe kellett vennem, hogy az ő foglalkozásaikat mikor zárjuk le. A könyvtári kiállításunk több egy hétig volt a könyvtárban megtekinthető.

A záró rendezvényen megvalósult a programban részt vevő gyerekek pályamunkáinak bemutatása, lehetőséget teremtettünk a roma kultúra értékeinek bemutatására az iskolai közösség és a szülők számára. Ezzel a cigányságra leginkább jellemző pozitív dolgokat emeltünk ki.

A program egyik fő célkitűzése volt a szülők bevonása a munkába. Sajnos, ez a célkitűzés csak részben teljesült. Ennek okaként ismerni kell, hogy a nálunk a szülők munkanélküliek, sőt nagy részük mélyszegénységben él. A gyerekek egyedül, vagy nagyobb testvérrel járnak iskolába, egy részüknek az iskola biztosítja a bejáráshoz a bérletet, a szülőknek nincs bérletük. Ahhoz, hogy az iskolába bejöjjenek, oda-vissza az utazáshoz 4 db buszjegyre van szükségük, ami az ő anyagi viszonyaikhoz képest tetemes összegnek számít. Szülői értekezletekre, nagyobb iskolai szintű rendezvényekre szoktak néhányan bejönni az iskolába. Természetesen, a program záró rendezvényére is meghívtuk őket. Sajnos, nem vettek részt „tömegesen”. Mivel a könyvtárban a kiállításunk egy hétig látható volt, azt néhány szülő megtekintette, de nem egyszerre érkeztek, hanem aki egyébként is benn járt az iskolában, vagy a környéken, eljött megnézni a kiállításunkat is.

A záró rendezvény tartalma:

- Kiállítás: híres roma emberek, gyermekrajzok, fotók, képek, hagyományos használati eszközökből. Megnyitása: 2014. febr. 20. 14 órakor a könyvtárban (Megtekinthető egy héten keresztül).
- Zene, tánc: a 2014. febr. 20. 15 óra, helyszín: tornaterem (7. osztályosok szervezésében, más osztályok bevonásával).
- Előadás, vetítés a romák történelméről, kultúrájáról a könyvtárban 2014. febr. 20. 16 óra, a Miskolci Cigány Kisebbségi Önkormányzat bevonásával a könyvtárban.
- Mind eközben hagyományos roma ételek kóstolója a könyvtár előterében

A záró rendezvényről – az ismételések elkerülése érdekében - további részleteket és fotókat az *„Olvasásra nevelés a roma hagyományok bemutatásának, feldolgozásának segítségével”* c. szerzői műben közlök, mert a rendezvény gyűjtőmunkájában, szervezésében, létrehozásában a 7. b osztályosok nagy mértékben közreműködtek.

Javaslatok

Mivel a program a gyakorlatban teljesen használható, megállja a helyét, a tartalmi részen nem változtatnék. Az időbeosztással lehetne egy kicsit „játszani”, illetve arányaiban tologatni. Szerintem nem is igazán lényeges, hogy modulokra legyen bontva, mivel az első modul, a könyvtári rész, szervesen átjárja a másodikat, s mindvégig közben folyamatosan lehet készülni a záró rendezvényre. A második modul egy nagyon tág, széles témakört ölel fel. Itt, miközben feldolgozzuk a cigányság történelmét, kultúráját, eredetmondáit stb. használjuk a könyvtárat, anyagokat kerestünk stb., tehát ide szervesen beépül a könyvtárhasználat. Ha külön modulokban akarunk mindenképp gondolkodni, akkor az első modulra kevesebb, a másodikra több órát szánnék, a záró rendezvényt pedig teljesen a foglalkozásokon kívülre tenném (ahogyan tettem is a gyakorlatban).

Természetesen tisztában vagyok vele, hogy egy nyilvános könyvtárban, egy közösségi könyvtárban vagy egy városi könyvtár gyermekkönyvtári részlegében más a helyzet, mások a körülmények. Pl. oda szülő nélkül nem igazán mennek a gyerekek, tehát ott bizonyára az időbeosztás és a szülők bevonása is másként alakul, mint a mi iskolai könyvtárunkban, mely az iskolai könyvtárak között is annyiban speciálisabb szerepet tölt be, hogy tanítványaink majdnem 100%-a roma származású és hátrányos helyzetű.